

İRLANDA KASABASI DROGHEDA’NIN “AY-YILDIZ” SEMBOLÜNÜN KÖKENLERİ

Yrd. Doç. Dr. Muhsin KADIOĞLU*

Öz

Türk Sultanı 2. Abdülmecid (1823-1861)’in İrlanda’da 1845-1852 yılları arasında yaşanan “Büyük Kıtık” döneminde, din, dil ve milliyet ayrımı gözetmeden İrlanda’ya maddi ve manevi her türlü yardımı yaptığı bilinmektedir. Türk Sultanı, İrlanda’ya ilk etapta 1.000 pound ikinci etap da beş gemi dolusu yiyecek göndermiştir. İngiliz yönetimi, Türk gemilerinin limana girmesine izin vermediği için, gemilerin yükleri gizlice Drogheda Limanı’na boşaltılmıştır.

Günümüzde İrlanda kasabası Drogheda’nın şehir amblemi, belediye başkanı mührü ve şehrin en eski futbol takımı olan Drogheda United’in armasında yüzyıllardır Türkler tarafından kullanılan ay-yıldız sembolleri kullanılmaktadır. Bu sembollerin Türklerin insani yardımı sonrasında ortaya çıktığına dair düşünceler yaygındır. Benzer görüşler, İrlanda Cumhurbaşkanı Mary McAleese tarafından 2010 yılındaki Türkiye ziyareti sırasında da dile getirilmiştir. İrlanda’daki tarihçilerin tepki göstermesinden sonra, Cumhurbaşkanı McAleese, sözcüsü aracılığı ile, Türkiye’de dile getirdiği görüşlerde “hata” yaptığını ifade etmiştir.

Bu makalede, tarihsel süreçte İrlanda’da ay-yıldız sembolünün kullanımı ortaya konulacaktır. Drogheda kasabasında ay-yıldız sembolünün ortaya çıkması ve kullanımı irdelenecek, İrlandalı araştırmacıların görüşleri değerlendirilecektir. Drogheda’da kullanılan ay-yıldız sembolleri ile Türklerin kullandığı ay-yıldız sembolleriyle karşılaştırılacak; benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulacaktır. Böylece, Drogheda’da kullanılan ay-yıldız sembolünün Türk yardımıyla ilişkili olup olmadığına dair sonuca ulaşılabilecektir.

Anahtar kelimeler: Drogheda, Ay-Yıldız, Türk Yardımı, Büyük Kıtık, İrlanda.

The Origins Of The Irish Town Drogheda’s “Moon-Star” Symbol Abstract

The Turkish Sultan Abdülmecid (1823-1861) was known to have made every kind of financial and moral aid to Ireland, regardless of religion, language,

* İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Deniz Ulaştırma ve İşletme Mühendisliği Bölümü.

ge and nationality, during the “Great Famine” period in Ireland between 1845 and 1852. The Turkish sultan sent 1,000 pounds in Ireland at the first step that sent food with five ships the second stage. Since the British administration did not allow Turkish ships to enter the port, the cargo of the ships was secretly evacuated to the port of Drogheda.

Today the Turks in the moon-star symbols are used have used Irish town Drogheda’s city emblem, the mayor’s seal and the city’s oldest football team, Drogheda United, for centuries. There are widespread beliefs that these symbols have begun to be used after the humanitarian aid of the Turks. Irish President Mary McAleese expressed similar views during the visit to Turkey in 2010. After the reaction of the Irish historians, President McAleese stated that he made a “mistake” in his opinion in Turkey, through his spokesman.

In this article historically the use of the moon-star symbol will be revealed in Ireland. The appearance and use of the moon-star symbol in the town of Drogheda will be investigated and the views of Irish researchers will be evaluated. To be compared with the moon-star symbols used in Drogheda and the moon-star symbols used by the Turks; similarities and differences will be revealed. Thus, the result of whether the moon-star symbol used in Drogheda is related to Turkish aid will be reached.

Keywords: Drogheda, Moon-Star, Turkish Aid, Great Famine, Ireland.

Giriş

İrlandaca’da “Éire” olarak adlandırılan İrlanda, 70.273 km² yüzölçümüne ve yaklaşık 5 milyon nüfusa sahip bir ada devletidir. İrlanda, kişi başına düşen 48.939 dolar milli geliri ile, dünyada 12. sırada yer almaktadır.

İrlanda’nın millî marşı, “Askerin Şarkısı” anlamına gelen “Amhrán na bhFiann”dır.

İrlanda’daki en eski insan yerleşimi, M.Ö. 12.500 yıllarına tarihlenmektedir. Bu tarihten M.S. 5. yüzyıldaki Hıristiyanlaşmanın başlamasına kadar olan dönem “antik tarih” olarak bilinmektedir. Hıristiyanlık, 7. yüzyılın sonlarına doğru, adada yayılmaya başlamış ve Kelt paganizminin yerini almıştır.

İrlanda, 12. yüzyılın sonlarına doğru Normanlar tarafından istila edildi. İngiltere Kralı 2. Henry, 1177’de oğlu Prens John Lackland’ı İrlanda Lordu ilan ettirdi.¹ Kildare Earl isyanı İngiliz hegemonyasını tehdit edene kadar Kral, adanın tam kontrolünü sağlayamamıştı. Kral 8. Henry kendisini İrlanda Kralı ilan ettikten sonra, İrlanda’da başarısız olan İngiliz Reformasyonunu yerleştirmeye çalıştı. İrlanda Lordları’nı İngiltere’nin etki alanına sokma ve İrlanda halkını asimile etme girişimleri, 1534-1603 yılları arasında İrlanda’da pek çok askeri hareket yapılmasına yol açmıştır. Bu dönemde, Katoliklerin toprakları ellerinden alındı ve İrlanda’ya binlerce İngiliz ve İskoç Protestan yerleşimci geldi. Gaelic İrlanda’nın askeri ve siyasi yenilgisi, on yedinci yüzyılın başlarında daha belirgin hale geldiğinde, Protestan-Katolik mezhep çatışması, İrlanda’da daha belirgin şekilde kendisini hissettirmeye başladı.

¹ S.J. Connolly, *The Oxford Companion To Irish History*, Oxford Univ. Press., 2007, p. 423, ISBN: 978-0-19-923483-7.

İrlanda'ya gelen yeni yerleşimciler, çok sayıda yeni ilçe oluşturarak İrlanda Parlamentosu'ndaki Katolik çoğunluğu devirmişti. On yedinci yüzyılın sonunda, İrlanda nüfusunun yaklaşık %85'i *Recusants* yani “eski dine bağlı olanlar (*protestocular*)” olarak adlandırılıyordu. İrlanda Parlamentosu'nu ele geçiren Protestanlar, İrlanda nüfusunun yaklaşık %85'inin inandığı Katolikliği İrlanda Parlamentosu'nda yasaklamışlardı. İrlanda'daki Protestan hakimiyeti, 1641-52 ve 1689-91 yıllarında Katolikler ve Protestanlar arasında iki büyük savaş yaşanmasına yol açmıştır. Bundan sonra siyasi güç Protestan yükseliş azınlığın elinde kaldı; Katolikler ve muhalif Protestan mezhep üyeleri Ceza Yasaları uyarınca şiddetli politik ve ekonomik ayrımlara maruz kaldı. İrlanda Parlamentosu 1 Ocak 1801'de *Cumhuriyetçi Birleşik İrlandalı İsyanı* sonrasında ardından kaldırıldı. Böylece İrlanda, 1800 tarihli Birleşik Devletler Yasası hükümlerine göre Büyük Britanya'nın ayrılmaz bir parçası haline getirildi. Katolikler, haklarını ancak 1829'da elde edebildiler. 1829'da elde edilen haklar “*Katoliklerin Kurtuluşu*” olarak adlandırıldı. 1832'de ilk Reform Yasası çıkartıldı.

İrlanda Parlamento Partisi, 1880'lerden sonra anayasaya dayalı “*Özerklik*” kazanmak için çalışıyordu. Bu kanun 1. Dünya Savaşı başladığında askıya alınmıştı.

1916 Nisan'ındaki Paskalya İsyanı sonrasında, İrlanda'da büyük bir baskı uygulandı. İrlandalı gönüllüler, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu (Irish Republican Army (IRA)) çatısı altında örgütlenerek İngilizlere karşı gerilla savaşına başladılar. İngiliz başbakanı *David Lloyd George* biri Kuzey İrlanda, diğeri Güney İrlanda için olmak üzere iki parlamento kurarak kontrolü elinde tutmaya çalıştı. Protestan Kuzey İrlanda'da (Ulster) parlamento toplandı. Katolik olan Güney İrlanda, parlamento fikrini reddetti. Bunun üzerine İngiliz başbakanı *Lloyd George* İrlandalı yurtseverler ile barış yaptı. 6 Aralık 1921 tarihli İngiliz-İrlanda Antlaşması'na göre Güney İrlanda, Serbest İrlanda Devleti adıyla bağımsızlığını kazandı. Kuzey İrlanda ise Birleşik Krallık'a bağlı kaldı. Serbest İrlanda 1922 yılında da İngiliz Milletler Topluluğu'ndan çıktı. Böylece yüzyıllarca süren işgalden sonra İngiliz güçleri İrlanda'nın büyük bir kısmından çekilmek zorunda kalmıştır.

İrlanda Kurtuluş Savaşı'ndan kısa süre sonra İrlanda Sivil Savaşı yaşanmıştır. Kuzey İrlanda'da çoğunlukla Katolik olan İrlandalı milliyetçiler ile çoğunlukla Protestan olan “*sendikacılar*” arasında mezhep çatışması yaşanmıştır. Bu çatışma, otuz yıl sürmüş ve Belfast Anlaşması ile barış sağlanmıştır.

İrlanda halkının ilk büyük kahramanı *Brian Boru (941-1014)*'nin ikinci adı Türkler için ilgi çekicidir. Çünkü “*Börü*” kelimesi Türkçe'de erkeklere verilen bir isimdir ve “*kurt, yiğit, bahadır, cesur*”² anlamlarına gelmektedir. *O'Brien* hanedanının kurucusu olan *Brian Boru*, “*Uí Néill'in İrlanda Yüksek Krallığı'nın hakimiyetini sona erdiren bir İrlandalı kral*” olarak tanınmakta ve sevilmektedir.

Gaelic Dili ve Edebiyatı

İrlanda halkının dili olan İrlandaca, “*Gaeilge*”, “*Gaelic*” veya “*İrlanda Gaelic*” olarak bilinir.³ Gaelic, İrlanda kökenlidir ve tarihsel olarak İrlandalılar

² www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59b2d75722ed84.11610528

³ Oxford University Press, “Oxford Dictionaries Online: ‘Gaelic’”, *Oxford Dictionaries Online*, Erişim, 5 Ocak 2017.

tarafından konuşulan Hint-Avrupa dil ailesindedir. Günümüzde İrlandalıların küçük bir azınlığı tarafından ilk dil olarak konuşulmakta ve ana dilde konuşmayan daha büyük bir grup tarafından ikinci bir dil olarak kullanılmaktadır. İrlanda Anayasası'na göre İrlanda Cumhuriyeti'nin milli ve ilk resmi dilidir. Gaelic, Kuzey İrlanda'da da resmen tanınan bir azınlık dilidir. Gaelic, Avrupa Birliği'nin resmi dilleri arasındadır. İrlandalılar tarihte baskın olarak Gaelic dilini kullanmışlardır. Ancak adanın diğer bölgelerinden özellikle İskoçya'da ve Orta İrlanda'da *İskoç Gaelic*'i ve Man Adası'nda da *Manx* ortaya çıkmıştı.

İrlanda dilindeki ilk kayıtların M.S. 4. yüzyıldaki *Oğame Yazıtları*'nda olduğu kabul edilmektedir. İrlanda ve İngiltere'nin batı kıyılarında bulunan bu yazıtlar, İlkel İrlandaca olarak bilinir. İrlandalılar, 6. yüzyıldan itibaren Latin alfabesini kullandılar. 10. yüzyıla gelindiğinde, Gaelic, İrlanda genelinde, İskoçya'da ve Isle of Man'de konuşulan bir dil haline gelmişti. İrlanda Edebiyatı'nın kurucusu olarak bilinen Katolik rahip ve şair *Seathrún Céitinn (Geoffrey Keating)* (1569-1644); hem İrlanda hem de İskoçya'da Gaelic konuşan edebi dili temel almıştır.

Türklerle İrlandalıların İlk İlişkileri

16. yüzyılda Akdeniz'e açılan ve korsanların eline geçen bir İrlanda ticaret gemisinin Osmanlı donanması tarafından seneler sonra İrlanda'ya iadesi, Türk-İrlanda ilişkilerinin ilk bilinen olayıdır.⁴ Cezayir korsanları, 17. asrın başında İrlanda'dan 400 esir alıp götürmüşlerdi.⁵

İrlanda'da 1845 yılında Büyük Kıtık baş gösterdiğinde, 1847 yılında Türk Sultanı *Abdülmeccit* tarafından İrlanda'ya maddi yardım gönderilmiştir. Daha sonra, Drogheda'ya tahıl ve gıda maddesi yüklü beş gemi gönderilmiştir. İrlanda dilinde, 1845-1847 yılları arasında yaşanan trajediye "*Büyük Kıtık*" manasında "*an Gorta Mór*", İngilizce'de ise "*Great Famine*" denilmektedir.⁶

Günümüzde Yunanistan sınırları içinde kalan, ancak o dönemde Türk şehri olan Selanik Limanı'ndan yola çıkan Türk gemilerinin Dublin Limanı'na girmelerine izin verilmemiştir. Bunun üzerine, Türk gemileri gizlice Drogheda Limanı'na yanaşarak yüklerini boşaltmışlardır.

Türklerle İrlandalılar arasındaki diğer bir kanıtlanmayan özel ilişki, 1923'te İsviçre'nin Lozan kasabasında düzenlenen ve Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası kuruluş anlaşmasının tartışıldığı konferansta gerçekleşmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında yenilen Osmanlı İmparatorluğu topraklarının nasıl parçalanacağı tartışılırken Türk delegesi Yahya Kemal (Beyatlı)'ın, Kıbrıs ve Ege Adaları gibi eski Osmanlı topraklarının yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin bir parçası olması gerektiğini savunduğunda, diğer tüm ülkelerin delegeleri karşı çıkarken, Türk isteklerine destek veren tek ülke, İrlanda olmuştur.⁷

⁴ www.mfa.gov.tr/turkiye-irlanda-siyasi-iliskileri.tr.mfa

⁵ Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt: 11, s. 136.

⁶ www.transceltic.com/blog/story-of-turkish-aid-irish-during-great-hunger

⁷ www.turtlebunbury.com/history/history_irish/history_irish_sultan.htm

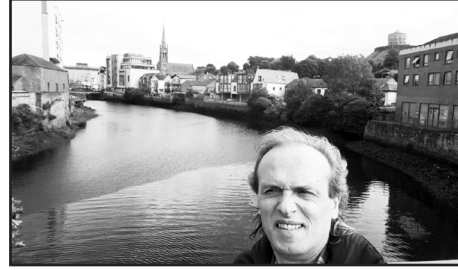
Bu bilgilerde iki büyük hata olduğundan, doğru olması mümkün görünmemektedir. Birincisi, Yahya Kemal (Beyatlı) Lozan'da "Türk delegesi" olarak değil, "basın danışmanı" sıfatıyla bulunuyordu. İkincisi de, Lozan'ın imzacı devletleri arasında İrlanda olmadığından, söz konusu toplantıda İrlanda delegesinin olması düşünülemez.

Öte taraftan Kevin O'Shiel tarafından 29 Mart 1923'te Dublin'den "Yürütme Konseyinin her üyesine" başlıklı bir mektup gönderildi. Bu mektupta Kevin O'Shiel, Lozan Antlaşması'nda Lord Curzon'un Türkiye'deki Hıristiyan azınlıkları Türkiye hakimiyetine bırakmasını Katolik İrlandalıları İngiliz hakimiyetine almakla kıyaslamış, "azınlıklar için tek çare ayrılıktır"⁸ demişti. Yani Türkiye'deki azınlıklara "ayrılık" önermişti.

Türklerin Yardım Gönderdiği İrlanda Kasabası: Drogheda

Drogheda İrlanda'nın doğu kıyısında, başkent Dublin'in kuzeyinde, Irish Denizi'ne girmeden önce Boyne Nehri'nin son köprü noktasında bulunan tarihi bir liman kasabasıdır. Resmi adı, Galce'de "sığ ırmağın üzerindeki köprü" anlamına gelen *Droichead Átha*'dır.

Drogheda turizmiyle, endüstri merkezi ve tıbbi tesisleriyle tanınan İrlanda'nın en eski şehirlerinden biridir. Drogheda ekonomisinde son yıllarda, geleneksel endüstrilerden perakende, hizmet ve teknoloji sektörlerine yönelmiştir.

Resim-1: Yazar, Türk gemilerinin gizlice girerek İrlanda'daki Drogheda kasabasına yardım götürdüğü Boyne Nehri'ni ve Drogheda kasabasını bizzat incelemiştir.

Şehrin 8 km batısında UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilen *Newgrange* bulunmaktadır.

Drogheda, 2017 yılında yaklaşık 35 bin nüfusa sahiptir.

İstanbul-Dublin arasındaki teorik büyük daire (hava) mesafesi, 2962 kilometre (1840 mil) veya 1599 deniz milidir.⁹ Türkiye saati, İrlanda saatine göre 2 saat ileridir.

Drogheda'nın Kısa Tarihi

Kasaba yakınlarında Neolitik Çağ'dan kalma arkeolojik anıtların bulunması buranın çok eski bir yerleşim merkezi olduğunun kanıtıdır.¹⁰ Kasabadaki en eski anıt, şu anda Millmount Kalesi olarak bilinen ve Boyne Nehri'nin güney kıyısında muhtemelen Meath Norman Lordu *Hugh* tarafından inşa edilen Motte Bailey şatosudur. Bilinen en eski belediye tüzüğü, 1194'te Walter de Lacy tarafından Drogheda-in-Meath'e verilmiştir.¹¹

⁸ *Documents of Irish Foreign Policy*, No. 54 UCDA P4/856, Kevin O'Shiel to each member of the Executive Council, Dublin, 29 March 1923, www.difp.ie/viewdoc.asp?DocID=390

⁹ www.timeanddate.com/time/travel.html

¹⁰ G. Stout, *Newgrange And The Bend Of The Boyne*, Cork University Press, 2002.

¹¹ J. Bradley, "The Topography and Layout of Medieval Drogheda", *Co. Louth Archaeological and Historical Journal*, 19, 2, 1978, 98-127.

Harita-1: İrlanda ve Drogheda Kasabasının Konumu

Kasabanın adı, *Gerard Boate* tarafından 1600'lü yıllarda yazılan İrlanda'nın Doğal Tarihi adlı eserde ortak telaffuza uygun olarak "Tredagh" olarak yazılmıştır.

Drogheda, Ortaçağ'da İngiltere'nin işgal yıllarında sıklıkla İrlanda Parlamentosu toplantılarına ev sahipliği yaptı. Desmond Kontu ve iki küçük oğlu, 1468'de Sevgililer Günü'nde Drogheda'da idam edildi. Parlamento 1494 yılında şehre taşınmış ve bir yıl sonra İrlandalı tarihin en önemli yasası olan "Poynings Law"ı kabul etmiştir. Böylece, İrlanda Parlamentosu'nun yasama yetkilerini Kral ve İngiliz Konseyi'ne etkili bir şekilde dayatılmıştır.

Kasaba, İrlanda Konfederasyon Savaşları sırasında iki kez kuşatılmış ve kasaba *Oliver Cromwell* tarafından 11 Eylül 1649'da alınmıştır. İrlanda'nın Konfederasyoncular tarafından fethinden sonra Kraliyet yanlıları halkı katliama tabi tuttular. Tarihi kayıtlara göre, Drogheda'nın ele geçirilmesinden sonra "her on kişiden biri öldürüldü. Geri kalanlar ise Barbados'a gönderildi."¹² Kasabanın yaklaşık 6 km batısında Boyne Nehri kıyılarında 1690 yılında Boyne Muharebesi yaşanmıştır.

1790'da Drogheda Liman Komiserliği kuruldu, daha sonra Drogheda Port Şirketi kuruldu. 1825 yılında kasabada Drogheda Buharlı Paketleme Şirketi kurulmuş ve Liverpool'a nakliye hizmetleri sağlanmıştır.

1837'de Drogheda bölgesinin nüfusu 17.365 iken, kasabada 15.138 yaşıyordu. Kasaba nüfusundan da anlaşılacağı üzere, Drogheda tam bir sanayi kasabası idi.

Drogheda, dünyaca meşhur içki şirketlerinin damıtma tesislerinin bulunduğu bir kasabadır. Örneğin *Jameson Whiskey*, *Coca-Cola*, *Guinness*, *Jack Daniel's* gibi küresel çapta tanınan şirketler, uzunca senelerden beri, içkilerinin büyük bir bölümünü Drogheda'da üretmekte ve damıtmaktadırlar. Günümüzde de Drogheda'nın viski, cin, elma şarabı ve biraları hayli meşhurdur. İlk *Coca-Cola* konsantresi de Drogheda'da üretilmiş ancak daha sonra Mayo'ya taşınmıştır.¹³

¹² Antonia Fraser, *Cromwell, Our Chief Of Men*, London, 1973.

¹³ www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda

1681'de Londra'da idam edilen Aziz *Oliver Plunkett*'in kurtulmuş kafası 1921'de West Caddesi'ndeki Aziz Petrus Kilisesi'ne getirilmiştir.

Papa 2. John Paul, Kraliçe Elizabeth'in kuzeni *Lord Mountbatten*'in 1979'da Mullaghmore'da IRA suikastına uğramasından hemen sonra Drogheda'ya gelmiş ve 300.000 kişiye seslendiği konuşmada "dizlerinin üzerinde" paramiliter gruplara İrlanda'daki şiddeti sona erdirmek için çağrıda bulunmuştu.¹⁴

Drogheda'da beş spor kulübü vardır. Kasabanın futbol takımı Drogheda United, 2007'de kulübün tarihinde ilk kez İrlanda Ligi şampiyonu oldu. Kulübün taraftarlarının takma adı *Drogs*'dur. Stadyumun döşeme tarafındaki taraftarların genellikle "Super Drogs" adlı bir şarkıyı söylediğinin savunulmasından sonra kulüp, resmi olarak takma adını benimsedi.¹⁵ Drogheda United FC, Türkiye'den Trabzonspor "kardeş takım"dır. Her iki takımın renkleri bordo ve mavidir. Futbolun dışında rugby ilgi görmektedir.

Drogheda, büyüyen bir turizm endüstrisine sahip eski bir şehirdir. UNESCO Dünya Mirası alanı olan Newgrange, şehir merkezinin 8 km batısındadır. Ayrıca Millmount Kalesi ve müzesi, 1300'lerden kalan Saint Laurence Kapısı, denizaltı mucidi *John Philip Holland* anıtı, Boyne Viyadüğü, John Jameson Whiskey Kurucusu John Jameson'un evi, Boyne Savaşı meydanı, Clogherhead balıkçı köyü, Mellifont Manastırı, Dominic's Park'taki Prenses Grace Gül Bahçesi önemli mekanlardır.

Türklerin İnsani Yardımlarına İlişkin Örnekler

Tarihte, yardıma muhtaç insanlara din, dil, ırk ve milliyet ayrımı yapmadan yardım eden milletler içinde Türkler her zaman en önde olmuşlardır.

Türkler, hiçbir karşılık beklemeden 1492 yılında İspanya'dan kovulan Yahudileri kendi ülkelerine kabul etmişlerdir. Sultan 2. Bayezid, Kemal Reis komutasında Türk gemilerini göndererek İspanya Yahudileri'nin Türkiye'ye gelmesini sağlamıştır. Daha sonraki yıllarda İspanya'dan kovulan Müslümanlar Osmanlı İmparatorluğu'na kabul edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı öncesinde Rus katliamına maruz kalan Çerkezler ve Abhazlar da Türk ülkesine kabul edilmişlerdir. 1987 yılında Bulgaristan'dan kovulan 600 bin kişi Türkiye tarafından kabul edilmiştir.

1992 yılında Irak'ta Saddam Hüseyin'in zulmüne maruz kalan 300 bin Kürt, Türkiye tarafından Türkiye topraklarında korunmuştur. Suriye Savaşı sırasında Türkiye'nin sınırları içinde her tür ihtiyacını karşıladığı insan sayısı 4 milyona ulaşmıştır. Myanmar'da ortaya çıkan facia sonrasında Türkiye, mültecilerin masraflarını Türkiye'nin ödeyeceğinin garantisini vererek Pakistan'dan sınırların açılmasını istemiştir. Türkiye'nin resmi yardım kuruluşu olan TİKA 150'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Türklerin sivil yardım örgütleri de 200'den fazla ülkede faaliyettedir.

Türklerin sahip olduğu insani özellikleri anlayabilmek için bu örnekleri hatırlatmak gerekmektedir. İşte bu örnekler, Türkiye'nin "Büyük Kıtık" sı-

¹⁴ Christine Doherty, "Drogheda Was Safe Place For Pope To Visit", *The Independent*, Erişim: 17 June 2017.

¹⁵ www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda_United_F.C.

Harita-2: 1840 Yılında Osmanlı İmparatorluğu, Büyük Britanya ve Avrupa

rasında, hiçbir çıkarı olmamasına rağmen İrlanda'ya neden yardım yaptığını anlayabilmek için önemlidir.

Batılı ülkeler her harcamasını iktisadi kuralara uygun olarak “*kâr ve zarar*” hesabı sonrasında yaparlar. Türkler ise, tarih öncesinden gelen anlayışlarının devamı olarak, geri ödeme beklentisi olmadan, çok farklı topluluklara iyilikte bulunabilir ve şefkat gösterebilirler.

Drogheda Üzerinden Başlayan Tartışmalar

İrlanda Cumhurbaşkanı *Mary McAleese*, “Türk Sultanı Abdülmecid, “Büyük Kıtık” sırasında İrlanda'ya yiyecek yüklü üç gemi gönderdi. Yük, Drogheda Limanı'nda boşaltıldı. O tarihten bu yana, insanların ısrarıyla, ülkenizin ay-yıldız şehrin armasının parçası haline geldi.¹⁶ “İrlanda halkı bu eşine az rastlanır bonkörlük girişimini asla unutmadı ve bunun sonucunda sizin bayrağınızdaki semboller, bu güzel yıldız ve hilali bölgenin sembolü haline getirdiler. Hatta futbol takımının formalarının üzerinde de bu güzel Türk sembollerini görüyoruz. Eğer Drogheda'ya ziyaret edecek olursanız Türk millî takımının sahada futbol oynadığını düşünebilirsiniz.”¹⁷ dedikten sonra İrlanda'da

Resim-2: Drogheda kasabasının futbol takımının ay-yıldızlı arması

iki alanda tartışmalar başladı. Tartışmaların ilki Drogheda'nın armasındaki “*ay-yıldız*” bulunmasının nedeni, ikincisi de Türklerin İrlanda'ya yaptığı yardımın gerçek olup olmadığı hususundaydı.

Drogheda'nın ve şehrin futbol takımının armasında “*ay-yıldız*” yer alması, 1845-1852 yılları arasında İrlanda'da yaşanan “Büyük Kıtık” sırasında Türklerin İrlanda'ya Drogheda limanı üstünden yaptığı yardım ile ilişkilendirildiğinden Türk medyasında son derece popüler bir görüştü.

¹⁶ Ken Murray, “President Tells Turks An Anecdote Of Myth Not Fact”, *The Irish Times*, 25 March 2010.

¹⁷ www.milliyet.com.tr/irlanda-takiminda-niye-ay-yildiz-var-siyaset-1215321/

Sözler, Drogheda Tarih Kurumu tarafından reddedildi. Drogheda Tarih Derneği, o zamanlar Türkiye'den gelen kargo ile şehre gelen herhangi bir gemi kaydı olmadığını söyledi.¹⁸

Gazeteci Ken Murray, Cumhurbaşkanı Mary McAleese'nin Drogheda'nın sembolleri ile ilgili açıklamalarının "yerel efsaneye dayandığını ve gerçeği bilmediğini öğrendikten sonra yüzü kızardı" şeklinde değerlendirmişti.¹⁹

Murray, görüşlerini Drogheda Tarih Derneği yöneticilerinden Liam Reilly'nin, açıklamaları ile desteklemişti. Liam Reilly ise, İrlanda Cumhurbaşkanı Mary McAleese'nin yorumlarının yanlış olduğunu ve "Drogheda Liman Otoritesi'nde bu yardımın hiç gerçekleştiğine dair bir kayıt yok. İrlanda'nın İngiliz valisi Kral John Lackland'ın 1210 yılında Drogheda'yı "kasaba" yaptığı ilk kanunda, ay ve yıldız kullanıldığını kasabadaki Millmount Müzesi'nde görebilirler."²⁰ demişti.

Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Mary McAleese'nin sözcüsü Sheila Clarke, geri adım atan bir açıklama yaparak "Sağlanan bilgiler iyi niyetle konuşmaya dahil edilmiş olsa da, referansın ... sağlam tarihsel gerçekler üzerine kurulu olmadığı kabul edilmektedir."²¹ demişti.

Drogheda Armasının Özellikleri

Drogheda'nın tarihi arması, kasabada hâlâ duran Normanlardan kalma bir bina olan St. Laurence Kapısı etrafında şekillenmiştir. Wikipedia'nın İngilizce versiyonundaki bilgilerde ve Droghedalı yerel tarihçilere göre, "Ay ve yıldız, kasabaya kendi tüzüğünü yapan Kral John'un kraliyet mührüdür."²²

Armanın sol yanındaki üç İngiliz aslanı, Drogheda'nın bir İngiliz garnizon kasabası oluşunu sembolize etmektedir. Armanın sağ tarafındaki gemi, kentin önemli bir ticaret limanı oluşunu temsil etmektedir.

Kasaba'nın sloganı, "Tanrı gücümüzü, nimetlerini çoğaltsın" veya "Gücümüzü Tanrı için harcayalım; şan ve şeref malınız olsun" şeklinde çevrilebilecek olan "Deus praesidium, mercatura decus"dur.²³ Bütün bunların üzerinde de, turkuaza yakın renkte bir ay ve yıldız bulunmaktadır.

Günümüzde Wikipedia gibi açık kaynak ansiklopedilerinde şehrin arması olarak gösterilen ve üzerinde ay-yıldız bulunan armanın 1905 yılına ait bir "JaJa"ya ait bir posta kartı serisinden²⁴ olduğu belirtilmektedir.

Resim-3: Drogheda kasabasının ay-yıldızlı arması

¹⁸ Ken Murray, "Role of Turkey During Famine Clarified", *The Irish Times*, Jun 1, 2010.

¹⁹ Ken Murray, "President Tells Turks An Anecdote Of Myth Not Fact", *The Irish Times*, 25 March 2010.

²⁰ Ken Murray, "President Tells Turks An Anecdote Of Myth Not Fact", *The Irish Times*, 25 March 2010.

²¹ www.pressreader.com/ireland/drogheda-independent/20100331/285014030685148

²² www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Drogheda

²³ "Entry for Drogheda in Lewis Topographical Dictionary of Ireland (1837)", Libraryireland.com. Retrieved 20 July 2017.

²⁴ www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Drogheda

Almanya'nın Bremen şehrindeki Kaffee HAG'ın 20. yüzyılın başlarında yayınladığı mühür, damga ve armaları arasında bulunan ve 1925 yılında yayınlanan Drogheda arması²⁵ ise daha farklıdır.

Drogheda'daki Diğer Ay-Yıldız Sembolleri

Öte taraftan Drogheda'da ay-yıldız sembolünün tarihte de kullanıldığına dair kesin kanıtlar yoktur. Örneğin Drogheda'daki en eski mezarlık olan *St. Peter's Mezarlığı*'nda ay-yıldız sembolüne hiç rastlanmamaktadır.

St. Jones Home'daki Arma

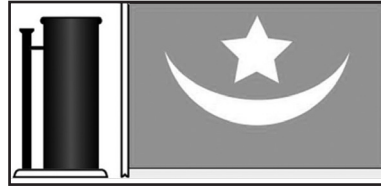

Resim-4: Drogheda kasabasında St. Jones Home üstündeki ay-yıldız

Drogheda'da *St. Jones Home*'nin kapısının üstünde ay-yıldız sembolü vardır. *St. John's Home* iki binadan oluşur. Her bina, üç bölmelidir ve iki katlı iki ev içerir. Binalar, ortasında bir kapı yerleştirilen duvar ile birbirine bağlanmıştır. Daha önce "*savaş dullarının yaşam alanı*"²⁶ olan bina kapısının üzerinde ise sağa ve sola yerleştirilmiş ay-yıldız sembollerinin arasına "*St. John's Home*" yazısı yerleştirilmiştir. Binaların boş duvarları yarım ay şeklindeki pencerelerle ve derin olmayan alınlıkla süslenmiştir.²⁷ *Archiseek* sitesine göre, ay-yıldız sembolü bulunan *St. John's Home*, 1816 yılında inşa edilmiştir. Ancak, kapı ve üzerindeki ay-yıldız simgesinin de aynı tarihte inşa edildiğine dair bir bilgi yoktur.

Drogheda United Spor Kulübü'nün Arması

1919 yılında kurulan orijinal Drogheda United, kurulduğu ilk yıllar ligde yer almayan bir kulüptü. Bir başka Drogheda takımı olan 1962 kuruluşlu Drogheda FC ile 1975 yılında birleşti. 2007 yılında İrlanda şampiyonu olan kulübün armasında neden ay-yıldız bulunduğu dair açıklayıcı bilgi yoktur. Kulübün resmi internet sayfasında "*Drogheda United, Trabzonspor FC ile ilişkili olmaktan gurur duyuyor (Drogheda United is proud to be associated with Trabzonspor FC)*"²⁸ yazısı dikkati çekmektedir.

Resim-5: Drogheda Steam-Packet Company'nin ay-yıldızlı bayrağı

²⁵ www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Coffee_Hag_-_Coat_of_arms_of_cities_and_towns_of_the_British_Isles

²⁶ Fiona Magennis, "Fears For St John's Over Valdals", *Drogheda Independent*, May 2, 2012.

²⁷ www.archiseek.com/2010/1816-st-johns-home-drogheda-co-louth/

²⁸ www.droghedaunited.ie/the_club/history/

Drogheda Steam-Packet Company'nin Ay-Yıldızlı Bayrağı

Drogheda Buharlı Paket Şirketi 1826 yılında Drogheda Paddle Steamship Co. olarak kuruldu. 1825-1902 yılları arasında Drogheda ve Liverpool arasında nakliye hizmeti verdi.²⁹

Şirket Bayrağı, Lloyd'un Birleşik Krallık'taki Buharlı Gemi Sahiplerinin Bayrakları'nı Ayırt Eden Kodları'nın 1882 baskısında yeşil zemin üzerine ay-yıldız şeklindedir. Başka bir versiyonda daha büyük bir yay gösterilmiştir.

Co. Louth Golf Club Arması

Co. Louth Golf Kulübü arması, buğday başağı tarafından alttan çevrelenen golf topu ve golf sopasından oluşmaktadır. Armanın üzerinde hilal ve ay bulunur.

Günümüzde Louth Golf Kulübü "Balt-ray" olarak biliniyor. 1892'de Messrs Pentland & Gilroy tarafından yapılan bir toplantı, kulübün resmi kuruluş tarihi olarak benimsenmiştir.³⁰ Kulübün resmi internet sitesinde, kulübün armasındaki sembollerle ilgili bilgi verilmemiştir.

Resim-6: Drogheda kasabasında ay-yıldızlı arma taşıyan bir okul

Diğer Hilal ve Yıldız Armaları

Drogheda'da çok yaygın olmamakla birlikte hilal ve ay sembolü olarak kullanılmaktadır. Bunlar içinde bir okul, birkaç mağaza vardır. Bunların dışında hilal ve yıldız sembolü görülmemektedir.

Dönemin Osmanlı Armalarındaki Hilal ve Yıldız Kullanımı

Drogheda armasında hilal ve yıldız kullanılımasının Türklerle ilgisi olup olmadığı hakkında, o dönemde Türklerin kullandığı hilal ve ay taşıyan materyalleri incelemek suretiyle de bir fikir sahibi olunabilir.

Türklerin İrlanda'ya yardım gönderdiği sırada Osmanlı padişahı Abdülmecid idi. O halde, Abdülmecid'in berat ve nişanlarındaki hilal ve ay sembolleriyle, Drogheda armasındaki hilal ve ay sembolleri yan yana getirilerek, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulabilir. Bu inceleme yöntemi kesin bir sonuç vermemekle birlikte, fikir oluşması bakımından önemlidir.

Resim-7: Drogheda kasabasının ay-yıldızlı arması

Resim-8: Sultan Abdülmecid nişanındaki ay-yıldız

St. John's Home'deki yıldız yedi köşelidir. Kral 2. William'a ait armadaki yıldız altı köşelidir. Buna karşılık, Drogheda armasındaki yıldız ise sekiz köşelidir. Drog-

²⁹ www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda_Steam_Packet_Company

³⁰ www.countylouthgolfclub.com/history.html

heda Buharlı Paket Şirketi'nin armasındaki yıldız da beş köşelidir. Şehrin futbol takımı Drogheda United'in armasındaki yıldız ise beş köşelidir. Co. Louth Golf Kulübü armasındaki yıldız ise sekiz köşelidir. Türk Sultanı Abdülmecid'in döneminde Türk bayrağında ve Sultan'ın Mecidiye Nişanı'ndaki yıldız ise beş köşelidir.

İrlandalı Araştırmacıların Görüşleri

Yerel tarihçi Brendan'a göre,

“Drogheda'nun yıldız ve hilal arması aslında M.S. 1210 yılına, belki de daha erken bir tarihe kadar uzanmaktadır.”

1185 yılının Nisan ayında o zamanlar Prens olan John, İrlanda'ya yaptığı ilk ziyarette, şu anda Drogheda'da bulunan Bertram de Verdun'la birlikte Kraliyet Yönetimi'ne geniş araziler verdi.

İrlanda'da kaldığı dönemde sadece 19 yaşında olan genç Prens, daha sonra 1210 yılında Kral olarak hüküm sürdüğü sırada, İrlanda'ya yaptığı ikinci seferinde, idare ve hukukun temellerini attı. Prens John, 1185 yılının Aralık ayında İngiltere'ye döndü ve bu tarihte Hugh de Lacy, Drogheda kasaba-

Resim-9: Kral 2. William (1087-1100)'in kullandığı ay-yıldız sembolü

sını kuruyordu. Hugh'nun oğlu Walter de Lacy'ye sonra kasaba kurmasının ilk beeratı 1194'te verildi. Kral John, 1210'da Drogheda'ya geri döndüğünde kasaba gelişmişti. John'un Askeri Arması'ndaki ay-yıldız, Haçlı Seferleri sırasında ve daha öncesinde Yakın Doğu'ya yapılan keşif gezilerinden alındı. Kendi şartı gereğince Drogheda kasabasına hilal ve yıldız sembolü hakim oldu. Daha sonra, İrlanda'da hilal ve yıldızlı sikkeler bastırıldı. Yıldız ve hilal sembolü Dublin'deki St. Patrick Katedrali'ndeki heykellerin üzerindeki de görülüyor.³¹

Bu konuyla ilgili İrlanda forumlarında yapılan tartışmalarda da, *“güzel bir hikaye, ama ne yazık ki muhtemelen doğru değil”* görüşü hakimdir. Bu tartışmalarda özetle, *“Türklerin Drogheda'ya yardım ettikleri kesindir. Ancak hilal ve yıldız, Kral John ve Arslan Yürekli Richard olarak da bilinen Kral 1. Richard'ın kraliyet mühürlerinin bir parçasıydı. Portsmouth ve Drogheda aynı nedenlerden dolayı yıldız ve hilal simgesini kullanıyorlar. Kral Richard, Portsmouth'a ve Kral John da, Drogheda'ya şehir olması için kraliyet izni vermişti.”* görüşü yaygındır.

D'Alton'un 1844 yılında yayınlanan eserinde belirttiğine göre, armanın tepesine yıldız ve hilal konulması belediye başkanının mührünün bir parçası olarak tasarlanmıştır.³² Bu husus D'Alton'un eserinde, şöyle belirtilmektedir:

“The mayors's seal is not more expressive, exhibiting, o a field azure, a crenelated gate of two towers argent, portcullised sable, surmounted by pennon gules, on the dexter a ship appearing to sail behind the gate, having St. George's ensign displayed o ver her stern; on the sinister tree

³¹ Alison Comyn, *President Sparks Star And Crescent Debate*, Drogheda Independent, March 31 2010.

³² John D'Alton, *The History of Drogheda: With Its Environs, and an Introductory Memoir of the Dublin and Drogheda Railway*, 1844, p. 138.

*lions of England issuant or; crest on a wreath, a crescent and star argent.
Motto, "Deus praesidium, mercatura decus." In addition to, these were
used a privy and staple seal.*³³

Bu ifadenin Türkçesi şöyledir:

"Belediye Başkanlarının daha etkileyici olmayan bir tarla mavisini üzerinde sergilenen mühründe iki kulenin kapalı, cilalı ve mazgallı, kehanet kurallarıyla üstesinden gelinmiş bir kapısı var. Dexter üzerinde kapının ardında yelken gibi görünen kış tarafında Aziz George'u hatırlatan bir gemi, İngiltere'nin uğursuz ağaç aslanlarına ihraç edilen malları sembolize ediyor. Bir ay-yıldız çelengi, "Deus praesidium, mercatura decus" sloganı ile tamamlanıyor. Buna ek olarak, bunlar bir özel ve elyaf mühür olarak kullanıldı."

Sonuç

John Lackland (1166-1216) olarak da bilinen Kral John, 1199'dan 1216'da ölümüne kadar, 17 yıl, İngiltere Kralı olmuştu. Drogheda iki ayrı kasaba olarak kurulmuştur. Bunlardan Drogheda-in-Meath 1194'te kasaba tüzüğüne kavuştu. Drogheda-in-Oriel (veya 'Uriel') County Louth daha sonra biliniyordu. 1412'de bu iki kasaba birleşti "Drogheda Kasabası" ortaya çıktı.³⁴ Kasabaya tüzüğü yaptıran Kral John'dur, ama Kral John'un mühründe ay-yıldız bulunmamaktadır. Mühründe ay-yıldız bulunan İngiltere Kralı, 1087-1100 arasında Kral olan 2. William'dır. Bu nedenle, Wikipedia'nın İngilizce versiyonundaki bilgilerde ve Droghedalı yerel tarihçilerin "Ay ve yıldız, kasabaya kendi tüzüğünü yapan Kral John'un kraliyet mührüdür" şeklindeki görüşler kesinlikle doğru değildir.

İrlanda'ya hakim olan Kral William mühründe altı köşeli ay-yıldız kullanmıştır. Buna karşılık, Drogheda armasındaki yıldız ise sekiz köşelidir. Bu nedenle, Drogheda armasında kullanılan ay-yıldızın 2. William'ın mührü nedeniyle olduğunu iddia etmek de gerçekçi görünmemektedir.

Co. Louth Golf Kulübü armasındaki yıldız ise sekiz köşelidir. 1826 yılında kurulan Drogheda Paddle Steamship Company'nin armasındaki yıldız ile, 1919 yılında kurulan şehrin spor kulübü Drogheda United'in armasındaki yıldız ise beş köşelidir. Türk Sultanı Abdülmecid'in döneminde Türk bayrağında ve Sultan'ın Mecidiye Nişanı'ndaki yıldız da beş köşelidir.

D'Alton'un Drogheda armasının tepesine yıldız ve hilal konulması ile ilgili bilgiyi verdiği kitabı 1844 yılında yayınlanmıştır. Türklerin cömertliğinin öyküsü ise, şimdilik elde olan belgelere 17 Nisan 1847'de London Times'da ve yine 17 Nisan 1847'de Nation gazetesinin sayfalarında yayınlandı. Türk Sultanı'nın İrlanda'ya insani amaçlı yardımının ayrıntıları, 21 Nisan 1847 Çarşamba günü London Morning Post'un sayfalarında da yer almıştı.

Bu bilgiler göz önüne alındığında, Drogheda armasına ay-yıldız eklendiğinde, henüz Drogheda'ya Türk yardımı ulaşmamıştı.

³³ John D'Alton, *The History Of Drogheda: With Its Environs, And An Introductory Memoir Of The Dublin And Drogheda Railway*, 1844, p. 138.

³⁴ www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda

Tanınmış yerel tarihçi *Brendan Matthews*'e göre, Drogheda Belediyesi'nde "hilal ve yıldızın sembol olarak kabul edildiği zaman ile, Türk yardım gemilerinin geldiği zaman mükemmel bir şekilde eşleşiyor. Ancak kesin belgesel kanıt veya kanıtların bulunmaması tesadüf olmayabilir."³⁵

Kaynaklar

BRADLEY, J.: "The Topography And Layout Of Medieval Drogheda", *Co. Louth Archaeological And Historical Journal*, 19, 2, 1978, 98-127.

CONNOLLY, S.J., *The Oxford Companion to Irish History*, 2007, Oxford Univ. Press. p. 423, ISBN 978-0-19-923483-7.

COMYN, Alison: *President Sparks Star And Crescent Debate*, Drogheda Independent, March 31, 2010.

D'ALTON, John, *The History Of Drogheda: With Its Environs, And An Introductory Memoir Of The Dublin And Drogheda Railway*, 1844, p. 138.

Documents of Irish Foreign Policy, No. 54 UCDA P4/856, Kevin O'Shield to each member of the Executive Council, Dublin, 29 March 1923, www.difp.ie/viewdoc.asp?DocID=390.

DOHERTY, Christine: "Drogheda Was Safe Place For Pope To Visit", *The Independent*, Retrieved 17 June 2017.

Entry for Drogheda in Lewis Topographical Dictionary of Ireland (1837), Libraryireland.com, Retrieved 20 July 2017.

FRASER, Antonia: *Cromwell, Our Chief Of Men*, London, 1973.

HAMMER, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt: 11, s. 136.

MAGENNIS, Fiona: *Fears For St. John's Over Valdals*, Drogheda Independent, May 2, 2012.

MURRAY, Ken: "Role Of Turkey During Famine Clarified", *The Irish Times*, Jun 1, 2010.

MURRAY, Ken: "President Tells Turks An Anecdote Of Myth Not Fact", *The Irish Times*, 25 Mart 2010.

Oxford University Press, "Oxford Dictionaries Online: 'Gaelic'", Oxford Dictionaries Online, Retrieved, 5 January 2017.

STOUT, G.: *Newgrange And The Bend Of The Boyne*, Cork University Press, 2002.

İnternet Kaynakları

www.archiseek.com/2010/1816-st-johns-home-drogheda-co-louthcountyouthgolfclub.com/history.html

www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda

www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda_Steam_Packet_Company

www.en.wikipedia.org/wiki/Drogheda_United_F.C

www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Coffee_Hag_-_Coat_of_arms_of_cities_and_towns_of_the_British_Isles

www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Drogheda

www.droghedaunited.ie/the_club/history/

www.mfa.gov.tr/turkiye-irlanda-siyasi-iliskileri-.tr.mfa

www.milliyet.com.tr/irlanda-takiminda-niye-ay-yildiz-var-siyaset-1215321/

www.ngw.nl/heraldrywiki/index.php?title=Drogheda

www.pressreader.com/ireland/drogheda-independent/20100331/285014030685148

www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59b2d75722ed84.1161052

www.timeanddate.com/time/travel.html

www.transceltic.com/blog/story-of-turkish-aid-irish-during-great-hunger

www.turtlebunbury.com/history/history_irish/history_irish_sultan.htm

³⁵ Alison Comyn, *Ottoman Ships On The Boyne, New Evidence For The 'Myth'*, Drogheda Independent, 23 Mayıs 2012.